REGISTERED No. B. 3434

अर्थ

' अर्थ एव प्रधानः ' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष १२ पुणें, बुधवार तारीख १८ सप्टेंबर १९४६ अंक ३८

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लिमिटेड, पुणें.

—बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्स—

श्री. धों. कृ. साठे, चेअरमन

श्री. वा. पु. वर्दे, श्री. न. ग. पवार, श्री. श्री. गो. मराठे,
श्री. र. चिं. सोहनी, श्री. मा. रा. जोशी, श्री. फ. दो. पदमजी,
श्री. म. वि. गोखले, श्री. मा. वि. शहा, श्री. शं. ल. किर्लोस्कर

—भाण्डवल—

अधिकृत रु. ५०,००,००० खपलेलें रु. २५,००,०००
जमा रु. १२,५०,००० रिझर्व्ह व इतर फंड रु. ३,००,०००
एकूण खेळतें भाण्डवल रु. १,७०,००,०००

—:शाखा:—

डेक्कन जिमखाना, खडकी, मुंबई (फोर्ट), गिरगांव, जळगांव, नागपूर, कोपरगांव, रत्नागिरी, सोलापूर, धुळें, चाळिसगांव व फैजपूर (पे-ऑफिस)

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात.

एक्झिक्यूटर व ट्रस्टी कंपनीचे कामास सुरवात झाली आहे.

सी. व्ही. जोग
मॅनेजर

पुणें सेंट्रल कोऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड

स्थापना-१९१७

फोन नं. ४८३ | तारेचा पत्ता "Cencobank" | पोस्टबॉक्स नं. ११

मुख्य कचेरीः—लक्ष्मीरोड, पुणें शहर.

शहर शाखा : डेक्कन जिमखाना, सर परशुराम-भाऊ कॉलेज, फर्ग्युसन कॉलेज, सेव्हिंग बँक सेक्शन.

—: शाखा :—

जुन्नर, खेड, दौंड, इंदापूर, सासवड, घोडनदी, बारामती, निरा व मंचर

—:बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात:—

जास्त माहितीसाठी लिहा अगर समक्ष भेटा.

द. दि. चितळे
मॅनेजिंग डायरेक्टर

सन १९४५ मधील प्रगति

नवें काम ७,००,००० रु.
चालू काम १०,००,००० रु.
१९४५ मधील हप्त्यांचें उत्पन्न सुमारें १,००,००० रु.
खर्चाचें प्रमाण फक्त ११%

— आपला विमा किंवा एजन्सी आजच घ्या —

दि औंध म्यूच्युअल लाइफ ॲश्युरन्स सोसायटी लि., पुणें.

आर. जी. साठे
सुपरिंटेंडेंट

व्ही. जी. जोशी
मॅनेजिंग डायरेक्टर

कृष्णा शुगर मिल्स लिमिटेड

डिस्टिलरी लवकरच सुरू होणार

ठराविक मुदतीच्या ठेवी स्वीकारल्या जातात

कॅपिटल कंट्रोल ऑर्डर १४/अ अन्वयें दिलेल्या सवलतीनुसार आरंभापैकीं उरलेले

दोन लक्षांचे ६ टक्के क्युम्युलेटिव्ह प्रेफरन्स शेअर्स विक्रीस काढले आहेत.

कृष्णा किनूर, जि. बेळगांव

विंचूरकर आणि कंपनी, मॅनेजिंग एजंन्स.

अधिक माहिती—रा. डी. एच. बेडेकर
सरदार विंचूरकरांचा वाडा, सदाशिव पेठ, पुणें २. यांचेकडून मिळेल.

विविध माहिती

जनरल मॅनेजर पाहिजे—कोल्हापूर येथील बँक ऑफ कोल्हापूर या बँकेस १५००–२००० रु. वेतनावर जनरल मॅनेजर पाहिजे आहे.

लंडनमधील काळा बाजार—लंडनमधील गुन्ह्यांची संख्या १९४५ सालीं पुष्कळच वाढली. एकुण २,३८८ खटल्यांत काळा बाजारवाल्यांना शिक्षा झाली. १९४४ सालीं हा आकडा १,८४४ होता.

जर्मनीवर हुकमत ठेवण्याचा प्रचंड खर्च—जर्मनीशीं युद्ध संपून एक वर्ष होऊन गेलें, तरी ग्रेट ब्रिटन आपल्या मुख्य शत्रूच्या प्रीत्यर्थ दरसाल ८ कोटि पौंड खर्च करीत आहे! जर्मनीची विभागणी, तेथील अन्नाचा तुटवडा, कोळशाचें दुर्भिक्ष्य, जीवनोपयोगी जिनसा मिळण्याची मारामार, इत्यादि कारणांमुळें जर्मनीवर हुकमत ठेवणें ग्रेटब्रिटला फार महाग पडत आहे.

ब्रिटिश कापडाचें उत्पादन—ब्रिटिश कापडास मागणी पुष्कळ आहे. परंतु तें विणण्यास सूत लागतें तें करण्यासाठीं स्पिनिंगच्या गिरण्यांत जरूर तेवढे कामगार नाहींत अशी अडचण आहे.

इंग्लंडमध्यें रेल्वे-एंजिनांत तेलाचें जळण—ब्रिटिश मेन-लाइन रेल्वे कंपन्यांना शक्य तितक्या लवकर कोळशाऐवजीं तेलाचें जळण वापरण्याची परवानगी ब्रिटिश वाहतूक खात्यानें दिली आहे. यामुळें वार्षिक दहा लक्ष टन कोळशाची बचत होईल.

सन्मित्र को. अर्बन बँक लि., मुंबई—वरील बँकेची १९४५–४६ ची वार्षिक सर्वसाधारण सभा शनिवार, ता. २१।९।१९४६ रोजीं विष्णुबाग, शेणवीवाडी, मुंबई, ४ येथें होणार आहे!

ग्रेट ब्रिटननें कर्जाचा दुसरा हप्ता घेतला—अमेरिकेनें ग्रेटब्रिटनला मंजूर केलेल्या कर्जापैकीं पहिला ३० कोटि डॉलर्सचा हप्ता त्यानें जुलैमध्यें घेतला होता, आतां त्यानें आणखी १० कोटि डॉलर्सची उचल केली आहे. एकूण ३७५ कोटि डॉलर्सचें कर्ज अमेरिकेनें मंजूर केलेलें आहे.

अमेरिकेंतील शिलकी मालमत्ता—अमेरिकेंत विकल्या जाणाऱ्या १७० कोटि डॉलर्स किंमतीच्या मालमत्तेपैकीं कांहीं भाग इतर देशीयांना विकत मिळेल असें वॉशिंग्टन येथून गेल्या २६ तारखेस जाहीर करण्यांत आलें. याचें कारण असें सांगण्यांत आलें आहे कीं शिलकी मालांतील यांत्रिक सामुग्रीला अमेरिकेंत मागणी नाहीं, परंतु तीच सामुग्री दोस्त राष्ट्रांना युद्धोत्तर पुनर्रचनेकरतां उपयोगी पडेल.

विक्रीकर कायद्यांत अनुभवानंतर दुरुस्ती—सेल्सटॅक्सचे बाबत अडचणी वाटतील त्या नाहींशा करण्यासाठीं एक वर्षाचे अनुभवानंतर जरूर त्या दुरुस्त्या करण्याचा मुंबई सरकारचा मानस आहे.

श्री. मराठे ह्यांचें भाषण—श्री. एस. एस. मराठे ह्यांचें नुकतेंच मुंबई येथें इन्स्टिट्यूट ऑफ इंजिनिअर्सचे विद्यमानें व्याख्यान झालें. हिंदुस्थानांत यंत्रसामुग्रीचें उत्पादन करणें कसें शक्य आहे, ह्याचें व्याख्यात्यांनीं प्रतिपादन केलें.

अमेरिकेंत वाहतुकीची कठिण परिस्थिति—रेल्वेच्या मालवाहू डब्यांच्या कमतरतेमुळें अमेरिकेंत वाहतुकीची परिस्थिति गंभीर झाली आहे. गहूं, इमारती लाकूड, कोळसा वगैरे माल परदेशीं व देशांतील निरनिराळ्या शहरीं पाठविणें बिकट झालें आहे.

शेअर बाजार

(श्री व. वि. लोणकर)

बाजारांत घबराट हें मंदीचें वातावरण सुरू झालें असून लंडन व न्यूयॉर्क बाजाराच्या घटीचा परिणाम आतां होत आहे असें बोलतात. इतके दिवस जसें कांहीं मुंबई त्यांच्याच तोंडाकडे पहात होती! सटोडियांना हव्या त्या गोष्टींचा उपयोग करून घेऊन स्वतःच्या मर्जीप्रमाणें बाजार फिरवावयाचा असतो येवढेंच. बाजार पुढें मंदींत जाण्याचीं चिन्हें असल्यानें उफाळी आल्यास विकत रहावें येवढेंच सांगतां येईल.

दि सुप्रीम म्यूच्युअल अशुअरन्स कंपनी लि.,

हेड ऑफिस :
८६६ सदाशिव पेठ, पुणें २

शाखा:—नागपूर, हुबळी व कराची

वसाहतीच्या योजनाः—पुणें, सोलापूर, माझगांव, (बेळगांव)

आकर्षक विम्याच्या योजना, सवलतीचे हप्त्याचे दर व विमेदारांना जास्तींत जास्त फायदा. ह्यासाठीं विमेदार हीच कंपनी नेहमी पसंत करतात.

व. न. म्हैसूर, एम. ए., एलएल. बी.
मॅनेजर.

सर्व प्रमुख गांवीं प्रतिनिधी नेमणें आहेत.

★ बँक ऑफ पूना लि. ★

अधिकृत भांडवल	...	रु. ५०,००,०००
विक्रीस काढलेलें व खपलेलें भांडवल		रु २५,००,०००
वसूल झालेलें भांडवल	...	रु. १२,५०,०००

—बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्स—

शेट मुरलीधर चतुर्भुज लोया (चेअरमन); शेट डी. आर. नाईक, जे. पी. (व्हाइस चेअरमन); डॉ. ना. भि. परुळेकर, M.A., Ph.D., (संचालक 'सकाळ'); शेट लक्ष्मीनारायण रामचंद्र राठी; शेट फ्रामजी पी. पोचा; शेट नारायणदास श्रीराम सोमाणी.

हेड ऑफिस : ४५५ रविवार पेठ, पुणें.
शाखा—(१) ३६१ सदाशिव पेठ, पोस्टासमोर,
(२) ११ भवानी पेठ, पुणें.

सेफ डिपॉझिट लॉकरची अल्प भाड्यांत सोय.

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात. उद्योगधंद्यांना व व्यापारवाढीला सवलत. पूर्ण माहितीकरितां हेड ऑफिस अगर शाखा कचेऱ्यांस लिहा.

Success G. G. SATHE, ॲक्टिंग मॅनेजर.

अर्थ

बुधवार, ता. १८ सप्टेंबर १९४६

प्रो. वा. गो. काळे

संपादक :

श्रीपाद वामन काळे

वा. वर्गणी ट. ख. सह ४ रु. किरकोळ अं. २ आणे.

जल-प्रवाह-निर्मित वीज

हिंदी राजकारणांत आतां एका नव्या युगाला प्रारंभ झाला आहे. मध्यवर्ती सरकारची सत्ता तूर्त तरी काँग्रेस-पक्षाच्या हातीं आल्यामुळें या युगाच्या राजकीय महत्त्वाकडे लक्ष वेधणें स्वाभाविक आहे. त्याहूनही मुस्लिम लीगनें मध्यवर्ती सरकारशीं पुकारलेल्या असहकारामुळें तर अजून कांहीं काळ याच दृष्टिकोणानें विचार करण्यांत येईल. तथापि या राजकीय फेरबदलाची, आर्थिक बाजू तितकीच किंबहुना अधिक महत्त्वाची असल्यामुळें कालांतरानें राजकारण पडद्याआड होऊन हिंदी अर्थकारणालाच प्राधान्य येईल; आणि ही घटना योग्य अशीच आहे. कारण हिंदी जनतेचें रहाणीचें मान वाढविण्याच्या दृष्टीनें ज्या मोठमोठ्या औद्योगिक योजना कोणत्याही मध्यवर्ती सरकारला हातांशीं घेऊन पार पाडाव्या लागतील त्यांच्या यशस्वितेवरच हिंदी राजकारणाची फलश्रुति अवलंबून रहाणार आहे.

हिंदुस्थानची अर्थव्यवस्था यापुढें यदृच्छया संचरणाऱ्या आर्थिक कारणांनीं न होतां, बुद्धिपुरःसर योजनांनीं नियुक्त अशी झाली पाहिजे याबद्दल एकमत झालेलें आहे. या योजनेंत प्रचंड उद्योगधंद्यांना मोठें स्थान असून, त्याबरोबरच या उद्योगधंद्यांना लागणाऱ्या शक्ती (Power Resources) चाही अंतर्भाव नियोजनांत केला गेला पाहिजे हें उघडच आहे. या दृष्टीनें पहातां राष्ट्रीय नियोजन समितीच्या पॉवर अँड फ्युएल कमिटीचा अहवाल फार महत्वाचा आहे. हिंदुस्थानांतील उत्तम प्रतीच्या कोळशाच्या खाणी फार काळपर्यंत पुरणाऱ्या नाहींत ही गोष्ट सर्वश्रुतच आहे. त्यामुळें या संपणाऱ्या संपत्तीचा उपयोग काटकसरीनें केला पाहिजे या महत्त्वाच्या मुद्याकडे कमिटीनें मुद्दाम लक्ष वेधलें आहे. पण कोळशाच्या खाणींचा उपसा बेतानें करावयाचा म्हटलें कीं, उद्योगधंद्यांना लागणारी शक्ति कोठून आणावयाची असा प्रश्न साहजिकच उत्पन्न होतो. त्यासाठीं मोठ्या उंचीवरून पडणाऱ्या पाण्याच्या प्रवाहापासून वीज उत्पन्न करण्याचा उपाय कमिटीनें सुचविला असून त्या योजनेसाठीं कांहीं माहिती गोळा केलेली आहे. अशा प्रकारें हिंदुस्थानांत वीज उत्पन्न करण्यांचीं शक्तिकेंद्रें निर्माण करण्यांत आलीं तर रेल्वेची वहातूक विजेच्या साह्यानें करतां येईल आणि सध्यां रेल्वे कंपन्या जो कोळसा वापरीत आहेत त्याचा उपयोग इतर आवश्यक बाबींसाठीं करतां येईल. हिंदुस्थानांतील रेल्वे दरवर्षी ८० लाख टन कोळसा एंजिनांत जाळतात हें लक्षांत घेतलें म्हणजे या वीज निर्मिति केंद्रांचें महत्त्व सहज लक्षांत येईल. कमिटीनें व्यक्त केलेल्या अंदाजाप्रमाणें हिंदुस्थानांतील एकंदर वीज निर्मिति ५५ लाख किलोवॅट्स इतकी होऊं शकेल; परंतु सध्यां या शक्य असलेल्या निर्मितीपैकीं फक्त १० टक्केच वीज निर्माण करण्यांत येत आहे. पाण्याच्या प्रवाहाच्या वेगापासून वीज निर्माण करण्याच्या योजना फार मोठा खर्च केल्याशिवाय शक्य होणार नाहींत. या गोष्टीची दखलगिरी कमिटीच्या अहवालांत घेण्यांत आली असून आजच्या यांत्रिक शोधामुळें कोळशापासून उत्पन्न करण्यांत येणारी वीज स्वस्त पडत असली तरी सुद्धा इतर अनेक दृष्टीनें जलनिर्मित विजेच्या केंद्रांनाच प्राधान्य देण्यांत आलेलें आहे. अहवालांत अशा तऱ्हेच्या केंद्रांचे इतर उपयोग नमूद करण्यांत आलेले आहेत. त्यांचा व हिंदुस्थानांतील भौगोलिक परिस्थितीचा विचार करतां प्रवाह–निर्मित वीज केंद्रेंच हिंदुस्थानाला अधिक उपयुक्त होतील याविषयीं शंका रहात नाहीं. वीज निर्माण करण्यासाठीं मोठमोठीं धरणें बांधावीं लागतील व त्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर भांडवल गुंतवावें लागेल हें खरें.

तथापि अशा प्रकारच्या धरणामुळें महानद्यांना येणाऱ्या पुरावर नियंत्रण ठेवतां येतें, नद्यांच्या पात्राकडेचा शेकडो टन उत्तम माती समुद्रांत वाहून नेली जाते ती थांबवितां येते, कालवे काढून शेती अधिक निश्चित करतां येते, अडवलेल्या नद्यांमधून वहातूक दूरवर करण्याची सोय होते, या बाबी आनुषंगिक वाटल्या तरी अत्यंत महत्वाच्या आहेत हें अमेरिकेंतील टेनेसी व्हॅली अॅथॉरिटीच्या यशस्वी प्रयोगावरून सिद्ध झालेलें आहे. कॅनडा देशांतील वीज-पुरवठा करणाऱ्या केंद्राच्या धर्तीवर हिंदुस्थानांतही एकंदर रचना करतां येईल अशी शिफारस कमिटीनें केलेली आहे. आतांपर्यंत हिंदुस्थानांतील वीज-निर्मितीचीं केंद्रें शहर-वासीयांच्या सोयीकरतां करण्यांत आलेलीं आहेत. नवीन योजनांतून हा एकांगीपणा काढून टाकून ज्या ज्या ठिकाणीं मनुष्य-वस्ती असेल त्या त्या ठिकाणीं वीज पोंचविली गेली पाहिजे असा आग्रह कमिटीनें व्यक्त केलेला आहे तो इष्ट असाच आहे. त्याचप्रमाणें नवीन वीज-निर्मितीच्या केंद्रावर सरकारची मालकी असावी असेंही तिनें सुचविलें आहे. हिंदी उद्योगधंद्यांच्या नव्या योजनांची दिशा दाखविण्याच्या दृष्टीनें अहवाल मोलाचा असून त्याबरहुकूम कार्य करण्यांत आलें तर मोठाच कार्यभाग उरकला जाण्यासारखा आहे.

परदेशांतील अमेरिकन शिलकी मालाची विक्री

प्रे. ट्रूमन यांनीं फुलब्राइट बिलावर सही केली. या बिलामुळें परदेशांतील अमेरिकन शिलकी माल विकून येणाऱ्या कांहीं पैशाचा विनियोग शैक्षणिक कार्यांकडे होईल. जे देश अशा प्रकारचा शिलकी माल खरेदी करतील त्यांच्याशीं शैक्षणिक देवघेव करण्याप्रीत्यर्थ दोन कोटि डॉलर्स बाजूला काढले असून प्रत्येकीं दरसाल दहा लाख डॉलर्सपर्यंत खर्च करतां येईल. ग्रेट ब्रिटनबरोबर अशा प्रकारचा करार नुकताच पुरा झाला असून चीन, ब्रह्मदेश, हिंदुस्थान वगैरे कित्येक देशांबरोबर असलेच करार करण्याचें घाटत आहे. या प्रकारें स्वदेशाबाहेर शिक्षण घेतल्यानें देशादेशांत एकोपा वाढेल. या बिलान्वयें अमेरिकन विद्यार्थ्यांना परदेशांत उच्च शिक्षणाकरतां, आणि अमेरिकन प्राध्यापकांना परदेशांत शैक्षणिक संस्थांत व्याख्यानें देण्याकरतां त्या त्या देशांच्या चलनांत पैसा पुरवितां येईल. विदेशीय विद्यार्थ्यांना अमेरिकन संस्थांतून शिक्षण घेण्याकरतां शिष्यवृत्त्या देतां येतील. या उद्योगाला लागणारा खर्च परदेशी चलनांतून मागविला जाईल, विदेशीय विद्यार्थ्यांचा अमेरिकेंतील खर्च या बिलानें मंजूर केलेला नाहीं.

कुळकायद्याचें तिसरें वाचन मंजूर

मुंबई प्रांतिक असेंब्लीनें कुळकायदा दुरुस्तीच्या बिलास गेल्या आठवड्यांत मान्यता दिली व बिलाचें तिसरें वाचन मंजूर झालें. सध्याचें लोकमतानुवर्ती सरकार स्थापन झाल्यानंतर, त्यानें जनहिताच्या दृष्टीनें सुधारणा करण्यासाठीं जे कायदे करण्याचें योजिलें त्यांत कुळ कायदा दुरुस्तीस पहिलें स्थान मिळालें आहे. कुळांच्या प्राथमिक गरजा भागविण्यास पुरेसें शिल्लक न ठेवतांहि त्यांचेकडून भरमसाट खंड वसूल केला जातो, असें महसूल मंत्र्यांनीं असेंब्लींतील चर्चेच्या वेळीं सांगितलें. जमीन मालक व कूळ ह्यांचेमधील भाग वाट्यापैकीं मालकास कमाल एक तृतीयांश वाटा मिळाला तर त्यांत त्याचा अन्याय होत नाहीं; कुळास त्याच्या परिश्रमाचा मोबदला मिळाला पाहिजे; शेतीचें उत्पन्न कमी असल्याकारणानें मालकानें अर्धा वाटा घेतां कामा नये; जे फक्त खंडावरच जगतात अशा लहान जमीन मालकांनाहि ही एक तृतीयांशाची मर्यादा लागू केली पाहिजे कारण असे जमीन मालकच कुळांस ज्यास्त छळतात, वगैरे मुद्दे महसूलमंत्र्यांनीं पुढें मांडले.

स्फुट विचार

इंटर-नॅशनल फंड व इंटर-नॅशनल बँक

इंटर नॅशनल मोनेटरी फंड आणि इंटर नॅशनल बँक ह्यांची स्थापना होऊन बराच काळ लोटला तरी त्यांच्या प्रत्यक्ष कार्यास असा प्रारंभ अद्याप झालेला नाहीं. त्या दोहोंपैकीं बँकेच्या कामानें ज्यास्त प्रगति केलेली आहे. वॉशिंग्टन येथें बँकेच्या एक्झिक्यूटिव्ह डायरेक्टरांच्या बैठकी चालू आहेत व त्यांत हिंदुस्थानातर्फे मि. सुंदरेशन हे भाग घेत आहेत. युद्धामुळें नाश पावलेल्या विभागांची पुनर्घटना करण्यासाठी व नवे धंदे काढण्यासाठी मदत करणें, हें इंटर नॅशनल बँकेचें काम आहे. रशियाच्या गैरहजेरीमुळें हिंदुस्थानास बँकेवर जागा मिळाली आहे. बँकेची पूर्ण तयारी झाली असून प्रत्यक्ष कर्जाचे अर्जीहि तिचेकडे येऊं लागले आहेत. झेकोस्लोव्हाकिया व फ्रान्स ह्यांनीं कर्ज मागितलें आहे व चीनहि बरेंच मोठें कर्ज मागण्याच्या विचारांत आहे. बँकेचे बाँड अमेरिकेंतील बँका व विमा कंपन्या ह्यांनीं धारण करण्यास परवानगी देणारा कायदा तो देश करीत आहे. २४ ऑगस्ट, १९४६ पूर्वी, सभासद राष्ट्रांनीं बँकेच्या भांडवलापैकीं आपल्या वाट्याची २% रकम सोनें किंवा डॉलर ह्यांच्या स्वरूपांत दिली पाहिजे असें ठरलें होतें. त्याप्रमाणें हिंदुस्थानानें आपल्या वाट्याची रकम पूर्णपणें भरली आहे. आणखी ८% रकम २५ नोव्हेंबरच्या आंत भराव-याची आहे. इंटर-नॅशनल फंड व इंटर-नॅशनल बँक ह्यांच्या गव्हर्नरांची दुसरी सभा २७ सप्टेंबर रोजीं भरणार आहे. पहिली सभा ता. ८ ते १८ मार्च सॅव्हाना (जॉर्जिया) येथें भरली होती व त्या दोन्ही संस्थांच्या बोर्डावर हिंदुस्थानातर्फे रिझर्व्ह बँकेचे गव्हर्नर सर चिंतामण देशमुख हे उपस्थित होते. आताहि हिंदुस्थानचे प्रतिनिधि ह्या नात्यानें तेच हजर रहाणार आहेत. फंड व बँक ह्या दोन्ही संस्थांत रशिया अद्याप सामील झालेला नाहीं, ही गोष्ट अत्यंत महत्त्वाची आहे. सध्याच्या जागतिक आर्थिक परिस्थितींत इंटर-नॅशनल फंड व बँक ह्यांत तात्काळ फारसें कार्य करतां येण्याजोगें नाहीं. ह्या संस्थांचें सभासदत्व हिंदुस्थान सरकारनें मध्यवर्ती असेंब्लीचा सल्ला न विचारतां पत्करलें, ह्याबद्दल बरीच टीका झाली होती. तथापि, त्या संस्थांच्या कार्य-क्षेत्राबाहेर रहाणें हिताचें ठरणार नाहीं, ह्याचीहि जाणीव टीकाकारांस होतीच. त्यामुळें, असेंब्लीनें हा प्रश्न स्पष्ट मत व्यक्त न करतां तसाच अनिश्चित ठेवून निर्णय पुढें ढकलला. मध्यवर्ती सरकार आतां लोकमता-नुवर्ती झालें असल्याकारणानें, हिंदुस्थानाच्या सभासदत्वास असेंब्ली तात्काळ पक्की मान्यता देईल, अशी अपेक्षा आहे.

बँका व त्यांचे कारभार *

" प्रस्तुत पुस्तक लिहिण्याचा मुख्य उद्देश सर्वसाधारण लोकांना मार्गदर्शन करणें हा होय. बँकांच्या कारभाराची माहिती सांगतांना लोकांना आपले व्यवहार सुलभ रीतीनें करितां यावेत, हाहि एक उद्देश होय. " असा पुस्तकलेखनाच्या उद्देशाचा खुलासा लेखकानें दुसऱ्या भागाचे प्रारंभीं चौथ्या प्रकरणाचे सुरवातीस केला आहे. पहिल्या भागांत हिंदु-स्थानांतील निरनिराळ्या बँकांच्या विशिष्ट कार्याची रूपरेषा त्यानें वर्णन केली आहे आणि नंतर दुसऱ्या भागांत बँकांचे कारभार म्हणजे चालू खातें, चेक, ठेवींचे प्रकार, बिलें, बँकेंत मिळणाऱ्या सवलती, बँक व खातेदार ह्यांचेमधील संबंधाचीं वैशिष्ट्यें, कर्जाचे प्रकार व तारण, ताळे-बंद, इत्यादींची सविस्तर माहिती आली आहे. बँकेशीं सामान्य मनुष्या-चाहि आतां निकटचा संबंध ठेवीदार व कर्जदार म्हणून येऊं लागला आहे आणि चेकचे व्यवहार वाढले आहेत. तेव्हां, बँकांच्या व्यवहारासंबंधीं वेगवेगळ्या दृष्टिकोणांनीं लिहिलेलीं मराठी मार्गेत जेवढीं पुस्तकें निघतील, तेवढीं उत्तमच. श्री. जोग ह्यांचा अभ्यास व अनुभव हीं दोन्हीहि मोठीं असल्याकारणानें, प्रस्तुत विषयावर पुस्तक लिहि-ण्याचा त्यांचा अधिकार निर्विवाद आहे. प्रस्तुत पुस्तक १९४१ च्या सुमारास लिहून तयार झालें, तथापि युद्धजन्य अडचणीमुळें तें प्रसिद्ध होण्यास विलंब लागला. त्यानंतर बँकिंगच्या जगतांत बऱ्याच घडामोडी झाल्या असल्या तरी बँकिंगच्या व्यवहाराचीं मूलतत्त्वें कांहीं बदललीं नाहींत. उलट, त्यांचेकडे लक्ष वेधण्याचें महत्त्व आतांच्या परिस्थितींत वाढलेलेंच आहे. ह्या दृष्टीनेंहि श्री. जोग ह्यांच्या पुस्तकाचें आम्ही स्वागत करतों.

*श्री. सयाजी साहित्यमाला पुष्प २९२ वें, पृ. सं. १९१, किं. २ रु. लेखकः-श्री. चिं. वि. जोग, बी. कॉम., सी. ए. आय. आय. बी., सी. ए. आय. बी., मॅनेजर, दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि, पुणें.

अमेरिकन मोटारींचा तुटवडा कां !

अमेरिकेनें ३० जून १९४६ अखेर संपलेल्या वर्षाच्या पहिल्या दहा महिन्यांत ७,२७,२८६ मोटारगाड्या तयार केल्या, त्यांपैकीं फक्त ३६,५९६ म्हणजे ५% गाड्या निर्गत केल्या. एकूण ७८,९१० ट्रकचें उत्पादन झालें त्यांपैकीं १६% परदेशीं रवाना झाल्या. अमेरिका आपल्या मोटारींची निर्गत मोठ्या प्रमाणावर करण्यास अद्याप तयार नाहीं, ह्याचें कारण प्रत्यक्ष अमेरिकेंतच अद्याप त्यांचा तीव्र तुटवडा भासत आहे. तथापि, टिन, नैसर्गिक रबर, तांबें, शिसें, बरलॅप, शेलॅक इत्यादींची अमेरिकेस गरज आहे. हा कच्चा माल बाहेरून आणवितां येण्यास आवश्यक तेवढी निर्गत चालू ठेवणें त्यास अपरिहार्य झालें आहे. अमे-रिकन सरकारनें जितक्या निर्गतीस कारखानदारांना परवानगी दिली आहे, तेवढीहि निर्गत प्रत्यक्ष होऊं शकलेली नाहीं.

सातारा जिल्हा कों. लँड मॉर्गेज बँक लि.

लँड मॉर्गेज बँकेच्या व्यवहाराच्या दृष्टीनें गेलें वर्ष प्रतिकूल गेलें तरी वरील बँकेनें आपली प्रगति चालू ठेवली आहे. २८ अर्जदारांना २८,७५० रु. चें कर्ज वांटण्यांत आलें. एका कर्जदार सभासदानें १९३६ सालीं घेतलेलें सर्व कर्ज नियमित हप्त्यांनीं फेडून तो ऋणमुक्त झाला आहे, ह्या बँकेच्या इतिहासांतील पहिल्याच उदाहरणाचा उल्लेख रिपोर्टांत योग्य रीतीनें करण्यांत आला आहे. अहवालाचे वर्षी बँकेस ८९६ रु. नफा झाला, त्यांत डि. ई. फंडांतील ६० रु. मिळवून होणाऱ्या रकमेंतून १½% डिव्हिडंड देण्याकडे ५०८ रुपयांचा विनियोग करण्यांत येईल. लँ ऑ. ऑफिसरचा दीर्घ काळ अभाव असतांहि बँकेनें कार्य चांगलें केलें आहे. रावसाहेब आण्णाप्पा नारायण कल्याणी हे बँकेचे ११ वर्षे सतत चेअरमन आहेत ही गोष्ट उल्लेखनीय आहे.

सहकारी बँकांतील नोकरांची संघटना

वेगवेगळ्या जॉइंट स्टॉक बँकांतील नोकरवर्गानें आपली संघटना कर-ण्यास प्रारंभ केला आहे, हें पाहून कराड अर्बन को. बँकेच्या स्टाफ असोसिएशननें मुंबई प्रांतांतील सहकारी बँकांतील नोकरवर्गाच्या संघट-नेचा प्रयत्न चालविला आहे. मुंबईमधील मोठ्या बँकांतील नोकरवर्गाची संघटना व त्यांच्या हक्कांची सनद ही आदर्श धरून सहकारी बँकांतील नोकरांचीहि बलवान संघटना करावी, असा त्या प्रयत्नाचा हेतु आहे. मुंबई प्रांतांतील सर्व सहकारी बँकांच्या नोकरवर्गास उद्देशून एक पत्रक तयार करण्यांत आलें आहे. (१) तुमच्या बँकेच्या नोकरांची असोसि-एशन किंवा युनियन आहे का ? (२) नसेल, तर स्थापन करणार का ? असें त्या पत्रकांत विचारण्यांत आलें आहे.

बँक ऑफ इंडिया लि.

वरील बँकेस ३०–६–४६ अखेरच्या सहामाहीचे व्यवहारांत ३५,४४,९१४ रु. १ आ. ४ पै नफा झाला. त्यांत कराची तरतूद अंत-र्भूत नाहीं. त्यामध्यें मागील शिलकेंतून ओढलेले १२,०३,४७१ रु. ११ आ. २ पै मिळवले, म्हणजे एकूण ४७,४८,३८५ रु. १२ आ. ६ पै होते. डायरेक्टरांनीं त्या रकमेचा विनियोग खालीलप्रमाणें केला आहे—

३० जून १९४६ अखेरच्या सहामाहीचें, १,४९,०१,७०० रुपयांच्या वसूल भांडवलावर करमाफ द. सा. ११% (प्रत्येक भागास २ रु. १२ आ.) इंटेरिम डिव्हिडंड. त्याला ८,१८,९६५ रु. लागून उरलेले ३९,२९,४२० रु. १२ आ. ६ पै पुढील सहामाहीच्या शिलकेंत. (त्यांतून कराची तरतूद व्हावयाची आहे.)

शेतांच्या तुकड्यांस प्रतिबंध व त्यांचें एकत्रीकरण

मुंबई सरकारचें बिल

तुकड्यांस प्रतिबंध करण्याचा उद्देश

१ शेतांचे अतिशय बारीक तुकडे पडत जातात त्यामुळें शेतीचा अवजारें, बीं, बैल व इतर सामान एका तुकड्यांतून दुसरीकडे नेण्यांत वेळ आणि श्रम निष्कारण खर्च होतात. बांधासाठीं बरीच जागा मोकळी ठेवावी लागते व त्यांत पिकें करणें शक्य नसतें. बांध, कुंपण इत्यादि सुधारणा करणें त्यामुळें कोणी हातीं घेत नाहीं, कारण अशा सुधारणा आर्थिक दृष्ट्या किफायतशिर वाटत नाहींत. असेर, जमिनीची उत्पादन-शक्ति कमी कमी होत जाते. हे दुष्परिणाम शक्य तितके टाळण्यासाठी मुंबई सरकारनें प्रस्तुत बिल तयार केलें आहे.

व्याप्ति

२ हा कायदा सबंद प्रांतास लागू आहे व सरकार ठरवील त्या भागांत व दिवशीं तो अंमलांत येईल.

'तुकडा'

३ प्रांतिक सरकार कोणतेंहि खेडें, महाल, तालुका किंवा त्यांचा कोणताहि भाग 'लोकल एरिआ' म्हणून जाहीर करील. स्वतंत्र शेत म्हणून किती क्षेत्रफळाचें स्वतंत्र जागेंत किफायतशिरपणें पीक करतां येईल, हें प्रत्येक 'लोकल एरिआ' साठी सरकार ठरवील. त्यावर सरकार लोकांच्या तक्रारी मागवील. त्या ऐकून घेऊन, प्रत्येक 'लोकल एरिआ' साठी प्रत्येक प्रकारच्या जमिनीचें 'विशिष्ट क्षेत्र' सरकार निश्चित करून जाहीर करील. त्यानंतर, जमिनीच्या तुकड्यांची रेकॉर्ड ऑफ राइट्समध्यें नोंद होईल.

कोणीहि, कोणताहि जमिनीचा 'तुकडा' म्हणजे ('विशिष्ट क्षेत्रा'पेक्षा बारीक असलेली जमीन) दुसऱ्यास वर्ग करूं शकणार नाहीं. दुसऱ्या जमिनीशीं तो जोडला जात असेल, तरच तो वर्ग करतां येईल. जमिनीचा तुकडा शेजाऱ्यासेगीज इतरांस खंडानें देतां येणार नाहीं. कोणतीहि जमीन वर्ग केल्यामुळें तुकडा निर्माण होत असेल, तर अशी जमीन वर्ग करतां येणार नाहीं. प्रस्तुत कायद्याचे विरुद्ध होणारा व्यवहार बेकायदा ठरेल व वर्ग केलेली जमीन जप्तीस पात्र होईल. जमीन घेणारा किंवा देणारा ह्यांपैकी कोणासहि नुकसानभरपाई मिळूं शकणार नाहीं. कोणीहि सरकारला मात्र तुकडा विकूं शकेल. त्याची किंमत कलेक्टर ठरवील.

विभागणी व ॲक्विझिशन

(४) सरकारला जमीन महसूल भरणाऱ्या इस्टेटीची कलेक्टरानें विभागणी केली, तर त्यामुळें तुकडा निर्माण होतां कामा नये अशा बेतानेंच ती केली पाहिजे. जरूर तर तुकड्याची पैशानें भरपाई करावी. सरकार किंवा स्था. स्व. संस्था जागा अक्वायर करील, तेव्हां त्या जागेपैकीं तुकडा उरणार नाहीं, अशी खबरदारी घेतली पाहिजे. (अपूर्ण)

अमेरिकेंतील कपाशीचें उत्पादन—अमेरिकेंतील १९४६ मधील कपाशीच्या उत्पादनाचा अंदाज ९१ लक्ष, ७१ हजार गांठींचा आहे. गेल्या वर्षी ९० लक्ष, १५ हजार गांठींचें उत्पादन झालें होतें.

मुंबईच्या मजुरांच्या रहाणीच्या खर्चाचें वाढतें 'मान'—जून, १९३४ अखेरच्या वर्षातील खर्चाचें मान १०० मानलें, तर जुलै १९४६ ह्या महिन्यांत तें २६८ झालें. जून १९४६ मध्यें तें २५९ होतें.

बडोदे येथें रेडियो स्टेशन—जानेवारी १९४७ पासून बडोदे येथें रेडियो स्टेशन सुरू होणार आहे. तेथून मध्यम लहरीवर ध्वनिक्षेपण होईल; सध्यां प्रायोगिक ध्वनिक्षेपण सुरू आहे.

अमेरिकेवरील आर्थिक संकट—ह्या वर्षी अमेरिकेच्या ३५ मोठ्या रेल्वे कंपन्यांच्या पहिल्या सहामाहीच्या व्यवहारास शेंकडा २४ टक्के घसरण लागून ५० लक्ष पौंडांची तूट आली आहे. 'जनरल मोटार्स' ह्या मोटारींच्या धंद्यांतील सर्वांत अग्रगण्य कंपनीनें ह्या वर्षी फक्त ३,१६,००० मोटारी तयार केल्या. युद्धापूर्वी हीच कंपनी वार्षिक १४ लक्ष मोटारींचें उत्पादन करीत होती.

मुंबई प्रॉव्हिन्शिअल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड.

नोटीस.

जाहीर करण्यांत येतें कीं, ह्या बँकेची ३५ वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा शनिवार ता. २८ सप्टेंबर १९४६ रोजीं दुपारीं ३ वाजतां (स्टॅ. टा.) तिच्या रजिस्टर्ड ऑफिसांत, (सर विठ्ठलदास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग ९, बेकहाऊस लेन, कोट, मुंबई) खालील कामाकरितां भरविण्यांत येणार आहे.

(१) ३० जून १९४६ रोजीं संपणाऱ्या वर्षाचे तपासलेले ताळेबंद, नफातोटा पत्रक व डिरेक्टरांचा रिपोर्ट स्वीकारणें.
(२) नफ्याची वांटणी करणें व डिव्हिडंडचा दर ठरविणें.
(३) डिरेक्टरांची निवडणूक करणें.
(४) ऑडिटर्स नेमून त्यांचें वेतन ठरविणें.

बोर्डाच्या हुकुमावरून,
व्ही. पी. वर्दे,
ऑ. मॅनेजिंग डायरेक्टर.

मुंबई,
ता. २४-८-४६

भागांच्या तबदिलीचें काम (ट्रान्सफर बुकें) ३० सप्टेंबर १९४६ ते १९ ऑक्टोबर १९४६ पर्यंत (दोन्ही दिवस धरून) बंद राहील.

पुणें सेन्ट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि., पुणें शहर

नोटीस

पुणें सेन्ट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेडची वार्षिक साधारण सभा रविवार ता. २९ सप्टेंबर १९४६ रोजीं दुपारीं ५-३० वाजतां पुणें येथें नूतन मराठी विद्यालयाच्या असेंब्ली हॉलमध्यें भरून त्या सभेंत सन १९४५-४६ सालचा ताळेबंद, नफ्याची वाटणी, पोटनियमांच्या दुरुस्त्या करणें, पुढील सालासाठीं बँकेचे डायरेक्टर्स, चेअरमन, व्हा. चेअरमन, हिशेब तपासनीस नेमणें, सरकारी व बँकेनें नेमलेले हिशोब तपासनीस यांच्या तपासणी याद्यांचा विचार करणें, वगैरे कामें करण्यांत येतील. डायरेक्टर्स व हिशेब तपासनीस यांच्या निवडणुकीचीं मतें देण्याची वेळ ता. २९।९।१९४६ रोजीं सकाळीं ९ ते दुपारीं १२-३० वाजेपर्यंत आहे. तरी सदर सभेस व निवडणुकीस बँकेच्या सभासदांनीं अगत्य यावें अशी विनंति आहे.

बोर्डाचे हुकुमावरून,
द. वि. चितळे,
म्यानेजिंग डायरेक्टर.

पुणें शहर
ता. ७-९-१९४६

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
२ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
३ व्यापारी उलाढाली
४ सहकार

साठे बिस्किटें

युद्धोत्तरकाळीं आम्ही सर्व ग्राहकांची गरज भागवूं शकूं अशी अपेक्षा होती. पण प्रचलित अन्तरस्थितीमुळें वाहतुक व पुरवठा या बाबतचीं नियंत्रणें, तसेंच यंत्र-सामुग्रीची ठराविक उत्पादन-शक्ति, या कारणामुळें अद्याप पुरवठा अपुरा आहे. म्हणून तूर्त बिस्किटें कमी वापरणें जरूर आहे.

व्यापाऱ्यांनीं स्थानिक स्टॉकिस्टकडे चौकशी करावी.

अपघाताचा विमा

हिंदुस्थानांतील विमाव्यवसाय अजून बाल्यावस्थेंत असल्यामुळें अपघाताचे विमे उतरण्याची पद्धत आपल्याकडे फारशी पसरलेली नाहीं. अपघात या शब्दांतच त्या प्रसंगाची अनपेक्षितता सूचित केली जाते हें खरें असलें तरी त्यासंबंधीं योग्य तरतूद करण्याची यातायात मनुष्य सहसा करीत नाहीं. पण अपघात हा केव्हां व कसा घात करील हें सांगतां येत नाहीं. याविषयीं एक बोधप्रद प्रसंग नुकताच लंडन येथें घडून आला. महायुद्धाचा विजयदिन साजरा करण्याकरितां लंडनमध्यें नुकताच जो उत्सव करण्यांत आला त्यांत आतषबाजीची करमणूकही आखण्यांत आलेली होती. हा आतषबाजीचा देखावा बघण्यासाठीं लंडनमधील हजारों नागरिक वेस्टमिन्स्टरच्या आसपास जमा झालेले होते. त्यांतच ३४ वर्षें वयाची एक शिक्षिका दारूकाम पहात असतां एकाएकीं मटकन् खालीं बसली. शोध करतां असें आढळून आलें कीं दारूकामांतीलच एक बाण त्या शिक्षिकेच्या रोखानें आला आणि तिच्या कपाळावर त्यानें खोल जखम केली. या शिक्षिकेला तावडतोब इस्पितळांत नेण्यांत आलें. परंतु दुसऱ्याच दिवशीं ती कालवश झाली. आनंदोत्सवांत घडून आलेल्या या चमत्कारिक अपघातामुळें एक बिकट कायदेशीर प्रश्न उत्पन्न झाला आहे. हें दारूकाम ब्रिटनच्या मिनिस्ट्री ऑफ वर्क्सतर्फे करण्यांत आलेलें असून प्रत्यक्ष बत्ती देण्याचें काम एका कंपनीकडे होतें. आतां सदर बाईला नुकसानभरपाई द्यावयाची ती कोणीं ? इंग्लंडच्या फडणिशी खात्याकडे नुकसानभरपाईची मागणी केली तर ती कितपत यशस्वी होईल याविषयीं शंकाच आहे; कारण दारूकामाची जबाबदारी त्या खात्याकडे असली तरी त्या दारूकामाला बत्ती देण्याचें काम दुसऱ्याच कंपनीनें केलें होतें. त्यामुळें केवळ कायदेशीर दृष्ट्या ती कंपनीच जबाबदार धरली जावी हेंच सयुक्तिक दिसतें. उलटपक्षीं कंपनी असें म्हणूं शकेल कीं दारूकाम सरकारी खात्यातर्फेचे एजंट म्हणून कंपनीनें केलेलें होतें. अर्थात त्यांतून उद्भवलेल्या अपघाताची जबाबदारी एजंट नेमणाऱ्या मालकाकडे जाते. अशा तऱ्हेनें उत्पन्न झालेल्या या कायदेशीर अडचणींतून मार्ग कसाही निघो. परंतु उत्सवप्रसंगीं होणाऱ्या अपघाताचे विमे उतरले जाणें कसें इष्ट आहे हें वरील प्रसंगावरून दिसून येईल. हिंदुस्थानांतही यात्रा, उत्सव-समारंभ अशा प्रसंगीं होणाऱ्या अपघातांपासून विम्यांचें संरक्षण मिळण्याची व्यवस्था करतां येणें शक्य आहे.

कराड अर्बन को. बँक लि.

श्री. ल. म. उर्फ नानासाहेब देशपांडे हे वरील बँकेचे १९३३ सालापासून चेअरमन असून त्यांच्या मार्गदर्शनाखालीं बँकेनें मुंबई प्रांतांतील चांगल्या तऱ्हेनें चाललेल्या बोटांवर मोजण्याइतक्या अर्बन बँकांत वरचा नंबर मिळविला आहे. उतार वयामुळें ते आतां सेवानिवृत्त होत आहेत, ह्या निमित्तानें बँकेच्या डायरेक्टर बोर्डानें त्यांच्या कामगिरीचा कृतज्ञतापूर्वक उल्लेख केला आहे. १९४४–४५ चे मानानें बँकेचें खेळतें भांडवल सुमारें दुप्पट झालें आहे. अहवालाचे वर्षीं बँकेस २४,९७० रु. नफा झाला. भागीदारांस ७½% डिव्हिडंड मिळणार आहे. बँकेचा जंगल माल तारणावरील व्यवहार दिवसेंदिवस वाढत आहे, त्यासाठीं गोडाऊन व सेफ डिपॉझिट व्हॉल्ट बांधण्याचा विचार आहे. अशा रीतीनें बँकेची उत्कृष्ट प्रगति होत आहे.

नगर सेंट्रल को. बँकेंत तैलचित्रांचें अनावरण

नगर डिस्ट्रिक्ट अर्बन सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि. अहमदनगर या बँकेचे संस्थापक व माजी चेअरमन (१९१० ते ३०) कै. रा. ब. भाऊसाहेब चितळे व माजी चेअरमन (१९३० ते ४२) श्री. भाऊसाहेब फिरोदिया, स्पीकर मुंबई लेजिस्लेटिव्ह असेंब्ली, यांच्या तैलचित्रांचें अनावरण अर्थमंत्री श्री. वैकुंठराय मेहता ह्यांचे हस्तें ता. ४-९-४६ रोजीं झालें. बँकेचे चेअरमन श्री. काकासाहेब चिंचोरकर ह्यांच्या प्रास्ताविक भाषणानंतर वरील चेअरमनद्वयांच्या कामगिरीची वक्त्यांनीं प्रशंसा केली. श्री. मेहता ह्यांनीहि चेअरमनद्वयांची सहकारी क्षेत्रांतील चिरस्थायी कामगिरी गौरविली. " सहकारी चळवळ ही जनतेंतील पुढाऱ्यांनीं लक्ष घातल्यास कशी लोकोपयोगी होते हें या बँकेच्या उदाहरणानें सिद्ध होतें " असें ते म्हणाले.

पेडणेकर आणि कंपनी लि.,

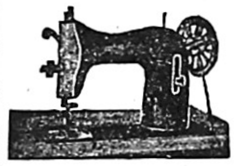

शिवण्याच्या यंत्रांचे व्यापारी
१७२ गिरगांव रोड, मुंबई.
फोन नं. २२७३८

महाराष्ट्र शारदेचीं तेजस्वी ग्रंथरत्नें वाचून
पैसा व ज्ञान मिळवा !

श्रीमंत कसें व्हावें—संपत्तीचा सुंदर मार्गदर्शक ! हजारों रुपये मिळवून देतो. वाचून लक्षाधीश व्हा ! किं. १॥ रु.

१०० टक्के यश—हें भाग्यवर्धक पुस्तक तुम्हांला व्यवहार, व्यापार व उद्योगधंदे यांत बिनचूक यश कसें मिळवावें तें शिकवील आणि कर्तबगार बनवील ! किं. १॥ रु.

काम आणि कामिनी—तरुण स्त्रीपुरुषांच्या नैसर्गिक कामसौख्याचें सुंदर मार्गदर्शन करतें व स्त्रीस्वभावाची खरी कल्पना देतें ! अत्यंत लोकप्रिय. किं, १॥ रु.

मृत्युलोकचा प्रवास—मरणोत्तर आत्म्याच्या अद्भुत हालचालीच्या सुरम्य कथा. वाचून थक्क व्हाल ! किं. १ रु.—चारी पुस्तकें एकत्र घेतल्यास पोस्टेज माफ !

मेसर्स—विपट आणि मंडळी,
पो० कराड, जि. सातारा.

बिनचूकच्या माहितीनें
स्त्रियांचें तारुण्य आणि लावण्य कायम टिकतें.
किं. रु. ३-९ व रु. ५-९. मा. पुस्तक आणे ४.
१२ आणे अगाऊ आल्यास औषध व्ही. पी. नें पाठवूं.
—धी बॉम्बे जनरल एजन्सी—
भायखळा पुल, मुंबई नं. २७.
पूना स्टॉकिस्ट : सितारामं एजन्सी, ६९३ बुधवार पेठ, पुणें.
:इतर सर्वत्र स्टॉकिस्ट पाहिजेत :

मोठ्या बाटलीस ३॥ रु. ★ लहान २ रु.

मुंबई शेअर बाजार

(वि. म. लिमये आणि मं. यांजकडून)

व्याजवजा
+टाटा डिफर्ड रु. १२९-८-९ } दि. १०-९-४६
+ ,, ऑ. रु. २३-०-० }
कोहिनूर रु. १२ दि. १७-९-४६
डाइंग रु २५ दि. २६-९-४६

१९४५ मधील चढउतार	दिलेलें व्याज † खंडित S अंतिम	व्याज केव्हां मिळतें	कंपनीचें नांव	मूळ रु.	मंगळवार १०।९।४६	बुधवार ११।९।४६	गुरुवार १२।९।४६	शुक्रवार १३।९।४६	सोमवार १६।९।४६
२६०५; १९८०	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफर्डस्	३०	३१४३-१२+	३१५७—८	३०५५—०	२९६५—०	२९६२—८
४८०; ३७२	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्डिनरी	७५	५६३—+	५६१—०	५४९—०	५३८—०	५४१—०
३३२२-८; १७६३-१२	२५-०-०†	मार्च-सप्टें.	बॉम्बे डाइंग	२५०	३०५०—०	३०५५—०	२९६०—०	२८२५—०	२७६५—०
७०२; ५६६	१२-०-०†	मार्च-सप्टें.	कोहिनूर	१००	१०४२—०	१०५०—०	९८५—०	९५५—०	९३६—०
६६८; ५०७	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	८२५—०	८२५—०	७८ —०	७६८—०	७५०—०
४४३-८; ३६०	५-०-०†	नोव्हें.-एप्रिल	नागपूर	१००	४५८—०	४५४—०	४४४—०	४४२—०	४३२—०
३४२-०; २७५	१५-०-०	मार्च	फिनले	१००	४३२—०	४३८—८	४१२—०	४२५—०	४२५—०
३३५; २८३-८	८-०-०S	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	४४४—०	४४२—०	४२८—०	४१८—०	४१०—०
३३७; २४३	९-०-०S	जाने.-जुलै.	सिंप्लेक्स	५०	४६८—०	५७०—०	४५०—०	४३४—०	४३२—०
५; ३-११-०	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	५—८	५-११	५-९-६	५-५-०	५-४-६
१७१०; १३-७-०	०-१५-८	मे	इंडि. यु. ऑर्डि.	१०	२५-७-६	२५-१०	२४-१२	२३-१४-०	२३—३
३-१०; २९	०-३-०	मे	,, डिफर्डस्	१	५-४-६	५—७	५-६-६	५-३-०	४-१५-६
७९०; ६४५	४१-०-०	ऑगस्ट	इंदूर माळवा	१००	८७५—०	८८०—०	८४८-१२	८३७—८	८४७—८
२४३-८; २०६-८	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००	२४८—८	२४९—८	२४६—०	२४३—०	२४३—८
२५६; २१३-८	८-०-०	जानेवारी	बेलापूर शुगर	५०	३२१—०	३२०—८	३०९—०	३०६—०	३०७—०
५९२-८; ५१०००	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	७३५—०	७२२—८	६९०—०	६७५—०	६६५—०
४३-७; ३०-१२	०-४-०	नोव्हेंबर	शिंदिया स्टीम	१५	५१—६	५१—६	५०-१२	४९—८	४८-१०

शुक्रवार दि. ६-९-४६ चे भाव

बँका		वीज कंपन्या		संकीर्ण	
बरोडा	१९५—०	आंध्र व्हॅली	१९६५—०	अलकॉक	६३५—०
सेंट्रल	१३१—०	बॉम्बे ट्रॅम	१४०—०	बॉम्बे स्टीम	७३०—०
इंडिया	२५०—०	टाटा हायड्रो	२१५—०	न्यू इंडिया	११२—४
इंपी०	२८९०—०	टाटा पॉवर	१९५५—०	शिवराजपुर	५५—०
	७०७—८			टाटा केमिकल	२४—०
रिझर्व्ह	१५९—०			टाटा ऑईल	११८—०

आंध्र खादीचे (म्हणजेच ४० नंबराच्या वरच्या नंबराच्या सुताच्या खादीचे)
—एकमेव विक्रेते—

खादी मन्दिर

२६२, बुधवार पेठ,
ढमढेरे बोळाजवळ,
पुणें २.

पॉटरी कारखान्याच्या उभारणीसाठी
ठेवी घेणें आहेत

त्रिप्ला कमर्शिअल कं. लि.

सरस्वती-विलास, लक्ष्मी रोड, पुणें २.

ठेवींचे दर

एक वर्ष-४½%; तीन वर्षें-५%; पांच वर्षें-६%.

अर्जाचा नमुना व माहितीपत्रक मागवा.

सोमण रानडे ॲण्ड को. मॅनेजिंग एजण्टस.

आपले अनुभव कळवा

" आम्हीं " मृत्युलोकचा प्रवास " या पुस्तकाची सुधारून वाढविलेली द्वितीयावृत्ति छापण्याचें काम सुरू केलें आहे, तरी अर्थाचे वाचकवृंदांस प्रेमाची विनंति कीं, या महत्त्वाच्या विषयावर कोणास कांहीं नवीन शास्त्रीय शोध सुचले असल्यास ते त्यांनीं ता. १५।१०।१९४६ पर्यंत **मेसर्स विपट आणि मंडळी, कराड जि. सातारा** या पत्त्यावर कळवावेत. उपयुक्त ज्ञानाचा आभारपूर्वक स्वीकार केला जाईल व नवीन आवृत्ति तयार होतांच तिची एक प्रत अशा लेखक मित्रांस विनामूल्य पाठविली जाईल. "

हंगामी सरकार व बडा व्यापारी वर्ग

राष्ट्रिय हंगामी सरकार स्थापन झाल्याबद्दल श्री. घनश्यामदास बिर्ला यांनी हार्दिक आनंद व्यक्त केला असून हिंदुस्थानांतील भांडवलदार व व्यापारी वर्गानें राष्ट्रीय चळवळीस नित्य यथाशक्ति मदत करण्यांत अभिमान बाळगला आहे व नव्या राष्ट्रीय सरकारला या वर्गाचें संपूर्ण सहकार्य मिळेल असें आश्वासन दिलें आहे. राष्ट्रीय सरकार हें भांडवलशाहीच्या हितसंबंधास अनुकूल असणें न्यायतः व साहजिकपणेंच संभवनीय नाहीं, तरी सुद्धां हिंदुस्थानच्या अभ्युदयाचे कामीं व सांपत्तिक विषमता दूर करण्याचे कामीं राष्ट्रीय सरकारला भांडवलदारवर्गाकडून सहकार्य मिळेल असेंहि त्यांनीं जाहीर केलें आहे.

'बॉम्बे प्लॅन' चा एक प्रयोजक म्हणून हिंदुस्थानच्या अभ्युदयाचे कार्याची आखणी राष्ट्रीय सरकारच करूं शकेल असें मत श्री बिर्ला यांनीं प्रतिपादिलेलें होतें; आतां तसें सरकार प्रस्थापित झालें आहे तेव्हां या कार्यास सुरवात करावी अशी त्यांची सूचना आहे.

देशापुढें सध्या पहिला प्रश्न अन्नटंचाईचा आहे. पुढील पांच वर्षांत हिंदुस्थानांतील अन्नोत्पादनांत निदान तीस टक्के तरी वाढ झालीच पाहिजे, नाहीं तर आपल्याला परदेशी धान्याच्या आयातीवरच विसंबून राहावें लागेल अथवा उपाशी मरावें लागेल. दुसरी गोष्ट कापड टंचाईची. ही टंचाई दूर करावयाची तर हिंदी कापडाची निर्मिति निदान पन्नास टक्क्यांनीं तरी वाढली पाहिजे. त्याचप्रमाणे साखर, सिमेंट, कागद, पोलाद, औषधें व यांत्रिक साधनसामुग्री यांचाहि पुरवठा वाढणें जरूर आहे.

बेकारी, महागाई व चलनवाढ यांवरहि उपाय योजणें जरूर आहे. देशाचें औद्योगिक उत्पादन वाढविणें हाच त्यावर निश्चित उपाय आहे. नुसत्या नियंत्रणांनीं कांहीं होणार नाहीं; केवळ काळ्या बाजारांना वाव मात्र होईल.

देशांतील लाखों खेडीं अज्ञान, दारिद्र्य व रोगराईंत खितपत पडलीं आहेत. त्यांची पुनर्घटना होणें जरूर आहे. असेच दुसरे अनेक प्रश्न निकडीनें सोडविणें जरूर आहे.

या सर्व प्रश्नांचा अभ्यासपूर्वक विचार करून बॉम्बे प्लॅनची आंखणी केली आहे. राष्ट्रीय सरकार असेल व खंबीरपणानें कार्य करण्याचा त्याचा इरादा असेल तर पंधरा वर्षांत वरील प्रश्न निश्चितपणें सोडविले जाऊन हिंदुस्थानांत नव्या सुबत्तेची परिस्थिति निर्माण होईल.

यासाठीं अत्यंत व्यवहार्य अशा बॉम्बे प्लॅनचा अंगिकार राष्ट्रीय सरकारनें करावा अशी श्री. बिर्ला यांनीं आग्रहाची सूचना केली आहे व हंगामी राष्ट्रीय सरकारास आपल्या कार्यांत यश चिंतिलें आहे.

रशियन चित्रपटांची राष्ट्रीय पार्श्वभूमि

स्टॅलिनच्या नव्या पंचवार्षिक योजनेंत रशियन चित्रपटांसाठीं खालील उद्दिष्टें आखण्यांत आलीं आहेत.

(१) पंच वार्षिक योजनेबाबत उत्साह निर्माण करणें, (२) माजी व आजी रशियन शास्त्रज्ञांच्या कार्याचें महत्त्व समजावून सांगणें, (३) भांडवलशाहीपेक्षा सोव्हिअट पद्धत श्रेष्ठ कशी आहे हें पटवून कम्युनिस्ट पक्षाची भूमिका स्पष्ट करणें, (४) रशियाचें अखंडत्व निदर्शनास आणणें, (५) राष्ट्रभक्तीस महत्त्व देऊन दुसऱ्या महायुद्धांतील वीरांच्या कथांच्या आधारानें राष्ट्राबाबत कर्तव्यावर भर देणें, (६) तरुण प्रेक्षकांसाठीं लष्करांतील जीवनाचें चित्रीकरण करणें व (७) शास्त्रें व उद्योगधंदे ह्यांच्या प्रगतीचा इतिहास कथन करणें.

१९५० चे अखेर, रशियांतील चित्रपट गृहांची संख्या दुपटीनें वाढविण्यांत येईल.

ग्रेटब्रिटनमधील दूधपुरवठा—युद्धापूर्वीच्या मानानें आतां ग्रेट ब्रिटनमध्यें ४०% अधिक दूध खपतें.

दारुगोळ्याच्या कारखान्यांत खतें तयार होणार—अमेरिकेंतील ९ व्यापारी कंपन्या दारुगोळ्याच्या १७ कारखान्यांत पुढील महिन्यापासून खतें तयार करणार आहेत. ज्यांची युद्धानें नासाडी झाली असेल त्या देशांना हीं खतें उपयोगी पडून त्यांच्या शेतीची स्थिति लवकर सुधारेल. ह्या कारखान्यांमध्यें दर महिन्यांत ७०,००० टन अमोनियम नैट्रेटचें खत तयार होईल.

दि विजय टेक्स्टाइल्स लिमिटेड

—येरंडवणा, पुणें ४—

अधिकृत व विक्रीस काढलेलें भांडवल
रु. १,००,०००

भरणा झालेलें भांडवल
रु. ३४,५००

सदर भांडवल २५ रुपयांच्या २००० ऑर्डिनरी शेअर्समध्यें आणि ५० रुपयांच्या ६ टक्के दराच्या १००० प्रेफरन्स शेअर्समध्यें विभागण्यांत आलें आहे.

—मॅनेजिंग एजंटस—
महा-कवडीकर आणि कंपनी

सदर कारखान्यांत नित्योपयोगी सुती कापड तयार होतें

पुणें चीफ एजंट:—
न्यू दत्त एजन्सी
१००, रविवार पेठ, मोती चौक,

छत्रे यांचा कोल्हापुरी- संगीत चिव
वापरून पाहुण्यांस खूष ठेव
किंमत १ रत्तलाला २ रुपये
मालकः—एन. व्ही. वेलणकर,
फो. नं. ३३८४९]

हें पत्र पुणें, पेठ भांबुर्डा घ. नं. ११५१८ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे यांनीं छापिलें व
रा. रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनीं 'दुर्गानिवास, ८२३, शिवाजी नगर, (पो. ऑ. डेक्कन जिमखाना) पुणें ४ येथें प्रसिद्ध केलें.